

Kleine routes door het "Venster"

Een patrimonium om te beleven !

De molen van Hodbomont

Deze graanmolen, opgetrokken in 1822 en gebouwd met breuksteen van zandsteen en kalksteen, werd aangedreven door de Wayot-stroom.

Het dal van de Wayot

De Wayot is een eigenaardige stroom. Vóór de molen van Hodbomont loopt de stroom over een ondoordringbare laag, maar na de molen doorkruist de stroom een filterend kalkgesteente, wat verklaart waarom de stroom soms ondergronds verdwijnt. Het zure water doet immers het kalkgesteente oplossen en leidt tot de verschijning van karstfenomenen zoals verdwijngaten en bronnen (punten waar waterlopen in de ondergrond verdwijnen en opnieuw verschijnen). De hellingen van het lagere gedeelte van dit dal worden bedekt door droge graslanden die een grote biologische waarde hebben. Het valt te betreuren dat deze plaatsen geen beschermingsstatuut hebben. Ook de herbebossing valt te betreuren, want hierdoor worden de oppervlakken van dit uitzonderlijke, zeldzame milieu steeds kleiner.

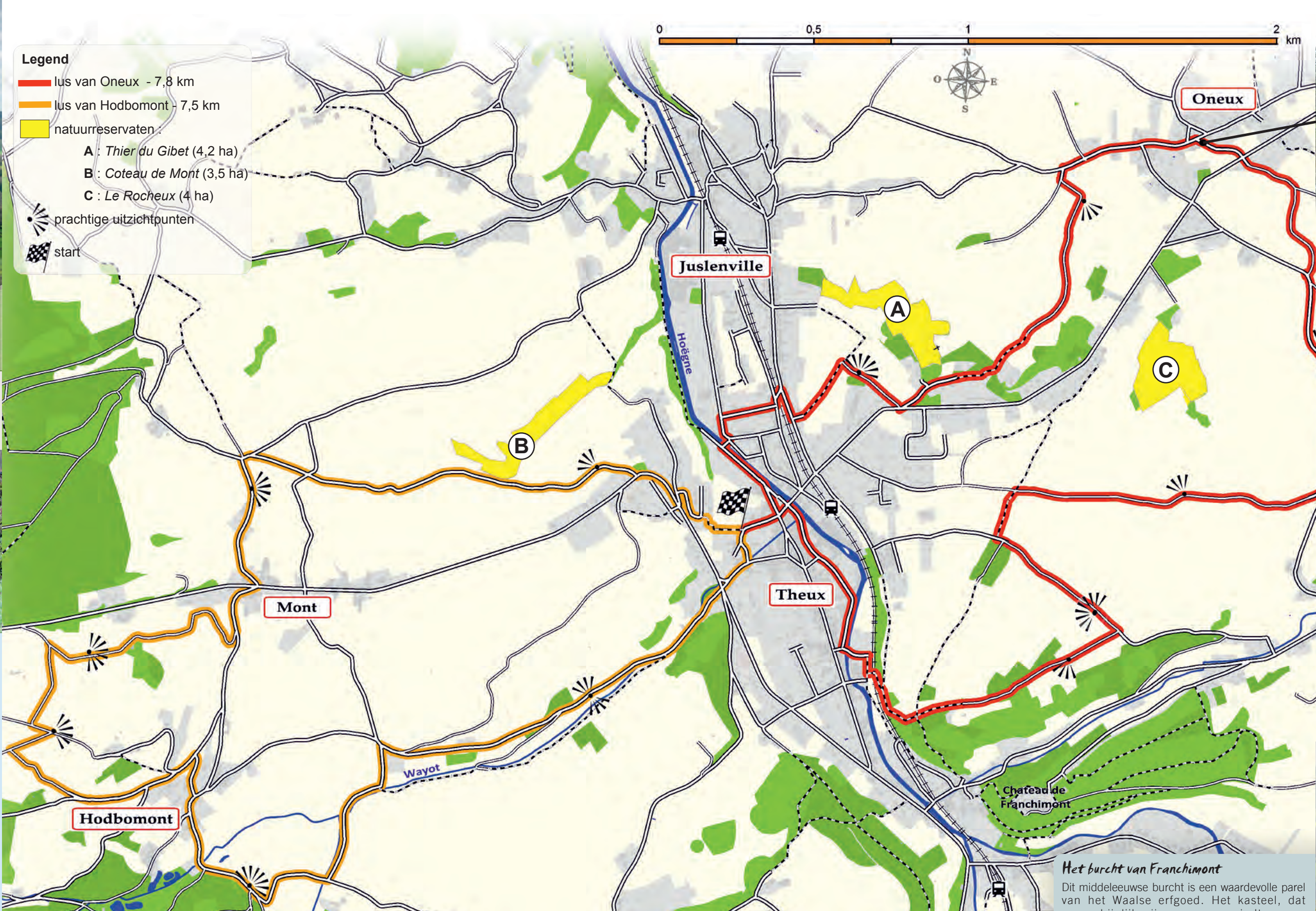

« Al Machine »

Oude site waar ijzererts werd ontgonnen. Toen deze mijnen in 1850 nog in gebruik waren, werd er een stoommachine geïnstalleerd waaraan deze plaats zijn naam te danken

Hoëgne : Het zure water van deze bijrivier van de Vesdre verradt zijn oorsprong: de Hoge Venen. Deze bijrivier van de Vesdre werd niet volledig door de mens "rechtgetrokken" en kon hier en daar zijn wilde aard behouden. Omdat het water niet zo vervuild is, kunnen we hier de ijsvogel en de waterspreeuw waarnemen. Misschien ziet u op de oevers zelfs sporen van de bever, die deze rivier onlangs kwam koloniseren. Het water van de Hoëgne en zijn bijrivieren heeft in het verleden vele hydraulische raderen aangedreven, onmisbare werktuigen voor het leven van vroeger. De opgewekte natuurlijke energie werd aangewend om graan te malen, om hout te zagen, om hamers en blaasbalgen van smidsen aan te drijven, enz.

De boerderij van de 'Tour Wolff'

Deze versterkte boerderij en zijn toren, gebouwd in de XVIIe eeuw met breuksteen van zandsteen en kalksteen, zorgde voor de verdediging en bood onderdak aan de inwoners van Oneux tijdens de regelmatige invasies van buitenlandse troepen en aanvalen van plunderende hordes in die tijd.

Het burcht van Franchimont

Dit middeleeuwse burcht is een waardevolle parel van het Waalse erfgoed. Het kasteel, dat waarschijnlijk zijn oorsprong vindt ergens halverwege de XIe eeuw, is opgetrokken op een rots die de vallei van de Hoëgne domineert en zo de verdediging van het Prinsdom Luik verzekerde. Deze vooruitgeschoven militaire post werd eerst een gevangenis en werd in de XVIIe eeuw gedemilitariseerd. Vervolgens diende het kasteel als steengroeve: stenen die nodig waren om plaatselijke bouwwerken op te trekken werden hier weggenomen. De overweldigende blik die het burcht van Franchimont biedt, getuigt van een tijdperk waar artillerie nog niet bestond. De vallei van de Wayai en de vallei van de Turon tot aan het dorp La Reid zijn hier goed zichtbaar.

Het venster van Theux?

Zonder diep in detail te gaan, is het goed om weten dat de voorgestelde wandeling een geologische regio doorkruist die voor België erg bijzonder is: het Venster van Theux. In de taal van de geologen is een venster een verschijnsel dat verband houdt met het fenomeen overschuiving. Een overschuiving is de verplaatsing van een gesteentelaag (nappe) over een andere laag, langs een breuk, ten gevolge van krachtige plooingsfenomenen. Wanneer erosie een opening in de erover geschoven nappe uitsnijdt en een deel van de oorspronkelijke gesteentelaag die er nog onder zit bloot komt te liggen, wordt het oppervlak dat door deze opening wordt afgebakend een "venster" genoemd. De voor u uitgestippelde wandeling doorkruist de "depressie van Theux", die het zichtbare deel van dit venster in het landschap is. Deze depressie, in de vorm van een diepe kom in het Ardense massief, bestaat gedeeltelijk uit kalkgesteente, een unieke conditie in de Ardennen die aan de oorsprong ligt van het erosiefenomeen dat we hebben beschreven. Het is net deze bijzondere geologie die de voedingsbodem is voor een fauna en flora die al even opmerkelijk is als het landschap.

Een kalkgesteente van natuurlijke oorsprong

Dit kalkgesteente kwam ongeveer 380 miljoen jaar geleden tot stand door de opeenhoping en omvorming van "kalkhoudende skeletten" van mariene organismen zoals koralen, weekdieren, micro-organismen (foraminiferen), enz. toen de regio door een warme zee was bedekt. In de loop der eeuwen heeft de zee zich meermaals teruggetrokken om daarna terug te keren, waarbij natuurlijk restmateriaal zich ophoopte en open pakte in lagen die op elkaar kwamen te liggen. Het betreft dus een "fossielhoudend" sedimentair gesteente. De tektonische plooiën (300 MJ) gevolgd door erosiefenomenen boetseerden daarna het landschap, dat op vandaag nog altijd in evolutie is.

Het vervolg van de geschiedenis, zoals hierna beschreven, leidde tot het ontstaan van het "venster van Theux". Al heel vroeg haalde de mens zijn voordeel uit deze geologische bijzonderheid, die zeer vruchtbare gronden aan de rand van de Ardennen oplevert. Getuige hiervan zijn enkele Mesolithische overblijfselen (= overblijfselen uit de middensteentijd) en Gallo-Romeinse resten. U zult eveneens opmerken dat de traditionele bouw van de gehuchten van Theux bestaat uit breukstenen van zandsteen en kalksteen die uit de nabijgelegen gesteentebanken werden gehaald.

Graslandzones

De voorgestelde wandeling doorkruist het platteland rond Theux, dat hoofdzakelijk uit weidse graslanden bestaat. Deze graslanden zijn ideaal voor het houden van melkvee en vleesrunderen. Geniet van de uitzichten en let vooral op het coulisselandschap dat we hier nog aantreffen. Al deze heggen, bosjes, boomgaarden en alleenstaande bomen diversifiëren het landschap en hebben een grote waarde, zowel voor de landbouw als voor de natuur. Jammer genoeg verdwijnen deze elementen geleidelijk onder druk van de landbouw en de groeiende verstedelijking. En samen met deze landschapselementen verdwijnen ook talrijke diersoorten die vroeger vaak voorkwamen, zoals de steenuil, de grauwe klauwier, vele soorten vleermuizen, enz.

De Provence van Theux...

Mede dankzij hun zuidelijk gerichte ligging en de eeuwenlange begrazing, vormden de gronden die op deze kalkhoudende onderlaag ontstondende ideale voedingsbodem voor de ontwikkeling van talrijke specifieke planten die samen de zogenaamde "kalkgraslanden" vormen. Deze droge graslanden, een zeldzaam fenomeen in Wallonië, huisvesten een opmerkelijke fauna en flora, perfect aangepast aan de warmte en de droogte van deze plaatsen. Planten die typisch zijn voor het Middellandse Zeegebied, aromatische planten, orchideeën,... vergezeld van een rijke schare insecten voelen zich hier perfect thuis.

De Thier du Gibet

"Thier du Gibet" (of de Galgenheuvel): een weinig geruiststellende benaming! Onder het Ancien Régime diende deze heuvel waarschijnlijk om mensen op te hangen, of er liep een weg die leidde naar een veld waar bepaalde executies werden uitgevoerd. Een groot aantal dieven en heksen van Marquisat de Franchimont hebben hier waarschijnlijk het leven gelaten. Een grauwe bladzijde uit de geschiedenis! Dit natuurreservaat van 2,7 ha is eigendom van Natagora, het werd gerestaureerd in 2010 binnen het kader van het LIFE + Héliantheme project. Het betonnen kruis dat nu op de top van de heuvel prijkt, verving in 1955 een houten kruis dat te oud was geworden. Het kruis werd gebouwd volgens hetzelfde model als het kruis van het dorp Pouillou-Fourneau op initiatief van Mr. Maréchal, een plaatselijke ondernemer die van bij hem thuis rechtstreeks op de heuvel van Thier du Gibet uitkeek. Informatie met betrekking tot de opmerkelijke vegetatie van deze site is te vinden in diverse publicaties sinds 1871. Deze inventarissen tonen het uitzonderlijke belang van deze heuvel aan.

De Coteau de Mont

Dit natuurreservaat wordt eveneens door Natagora beheerd en is ook onderworpen aan restauratiewerken in het kader van het LIFE + Héliantheme project. De 3 hectaren grote kalkgraslanden huisvest enkele zeer zeldzame soorten, waarvan enkele zelfs alleen nog maar hier in Wallonië te vinden zijn. Deze site is in het verleden minder onderzocht dan de Thier du Gibet, maar zijn biologische rijkdom evenaart zeker de eerste site. Deze heuvel werd eeuwenlang begrazen en zelfs plaatselijk in cultuur gebracht, maar werd tijdens de jaren 1970 geleidelijk door de landbouw opgegeven. Een gedeelte ervan werd rond 1950 met sparren en dennen beplant, in de ijdele hoop om er hout te produceren. Tot de jaren 1970 werd een heuvelflank door de gemeente uitgebaat om steenslag van dolomietkalk te produceren, bestemd voor het onderhoud van de spoorwegen. Enkele overblijfselen van deze uitbating zijn vandaag nog altijd te zien. In de jaren 1980 installeerde een plaatselijke imker enkele bijenkasten tijdens het goeie seizoen, tot het onderste gedeelte van de steengroeve in 2009 werd voorbehouden om er verschillende soorten afval te verbranden. De volledige site is vandaag beschermd.

Het zinkgrasland van Rocheux

Deze oude mijnsite, die amper in het landschap opvalt, bevindt zich op een metaalhoudende ertsader die al sinds de middeleeuwen bekend was, maar vooral in de 19e eeuw werd uitgebaat om er ijzererts, zinkerts en looderts te ontginnen. De kwaliteit van het ontgonnen erts werd internationaal geprezen en er werden bijna 150 mijnschachten gegraven, waar op het hoogtepunt van de ontginning 400 mijnwerkers aan de slag waren. Na verloop van tijd hoopten de mijnslakken zich op tot de mijnactiviteiten in 1880 werden stopgezet. Deze storthopen hebben de bodem met giftige zware metalen verzadigd, wat niet bevorderlijk is voor een kolonisatie van planten. Plantensoorten die de aanwezigheid van zware metalen in de bodem kunnen verdragen, worden metallophyten of pseudometallophyten genoemd en vormen de zinkminnende vegetatie. De metallophyten zijn afhankelijk van de bodems die zware metalen bevatten (vb. zinkminnende planten), terwijl de pseudometallophyten plantensoorten zijn die in verschillende milieus voorkomen maar die biologische eigenschappen hebben waardoor ze de giftige aard van het milieu kunnen verdragen (vb. zinkverdragende planten). Ook de fauna is hier zeer bijzonder, gezien de vele zeldzame soorten die hier worden aangetroffen. Te Rocheux vindt men naast de overblijfselen van de mijnontginning en de zinkminnende vegetatie ook een reeks plantenassociaties die nu eens kalkminnend, dan weer zuurminnend zijn, waardoor de site van grote biologische waarde is. Sinds 1949 is de site geklasseerd om zijn wetenschappelijke belang. Toch was de site nog tot 1988 het slachtoffer van agressieve acties (stortplaats, moto's, brand...). Vandaag is de site een natuurreservaat beheerd door de vzw Ardenne & Gaume.

Schapen op de heuvels

Om het overwoekeren van de grasvelden te voorkomen, werden net als vroeger opnieuw kuddes schapen ingezet, een oplossing die mogelijk is dankzij nauwe samenwerking met de plaatselijke boeren. In het licht van het LIFE-project werden omheiningen aangelegd; de kuddes zwerfen van de ene omheining naar de andere volgens een strikte kalender, die bepaald is in functie van de soorten die er hun voordeel uit halen. Er werd gekozen om oud rassen in te zetten, die zich tevreden kunnen stellen met de magere vegetatie van deze plaatsen: de "rode Ardenner" voor de Coteau de Mont en de "geklekte Ardenner" voor de Thier du Gibet. Heeft u de kuddes op de heuvels gezien? Het werk van de schapen wordt regelmatig aangevuld door een onderhoudsbeurt waarbij woekerende planten worden gerooid om de bosgroei in te perken. We stellen vast dat de soorten van de droge grasvelden geleidelijk opnieuw verschijnen.

Deze folder kwam tot stand binnen het kader van het project LIFE+ Héliantheme, op initiatief van Natagora vzw met de financiële steun van de Europese Gemeenschap en het Waalse Gewest.